

Al-Qada Wal-Qadar

Dette emne opstod på grund af muslimernes kontakt med de græske filosoffer, som fremlagde spørgsmål såsom, ”Handler mennesket ifølge fri vilje, eller tvinger Allah ﷻ mennesket til at handle?”

Al-Mu’tazilah

Al-Mu’tazilah svarede ved først at bevise den centrale rolle, Allahs ﷻ retfærdighed har, for at hindre enhver i at anklage Allah ﷻ for undertrykkelse. De konkluderede, at Allahs ﷻ retfærdighed ingen mening har, medmindre mennesket har fri vilje. Altså sagde de, at mennesket skaber sine handlinger, og er fri til at gøre hvad det vil, fordi hvis det gør noget af egen vilje, på basis af et valg uden at være tvunget, så er belønning og straf for handlingen både rationel og retfærdig. De fastholdte, at hvis Allah ﷻ skaber mennesker, og tvinger dem til at følge en bestemt vej, såsom at gøre folk til syndere eller troende, så ville afstraffelsen af synderne, fordi de var syndige, og belønningen af de lydige troende, fordi de var troende, være uretfærdig. Al-Mu’tazilah støttede deres holdninger, som var baseret på logik, med *Ayaat* fra den noble Qur’an, såsom:

﴿وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعِبَادِ﴾

”Og Allah ønsker ikke uretfærdighed for Tjenerne.” [Ghafir 40:31]

﴿قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ﴾

”Sig: Og hos Allah er det perfekte bevis og argument, og havde Han ønsket det, så ville Han visselig have vejledt jer alle sammen.” [Al-An’am 6:149]

﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾

”Allah ønsker at gøre det nemt for jer; Han ønsker ikke at gøre det besværligt for jer.” [Al-Baqarah 2:185]

De brugte logik til at bevise deres argumenter, og forsøgte derefter at citere mange tekstuelle (*Naqlee el. Sam’ee*) beviser til at støtte deres argument, såsom:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾

”Allah vil sandelig ikke ændre, hvad der findes i et folk, før de ændrer, hvad de har i deres indre.” [Al-Ra’d 13:11]

﴿الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ﴾

”På denne dag vil enhver sjæl blive gengældt for hvad den tilegnede sig.” [Ghafir 40:17]

For at opsummere deres holdning, så mente de, grundet Allahs ﷻ retfærdighed, som er blevet nævnt i teksten, at det er umuligt, at Allah ﷻ tvang mennesket til at handle, og derefter straffede eller belønnede det, da dette ville være uretfærdigt. Derfor har mennesker fri vilje i alle deres handlinger, og det er dem der skaber deres handlinger og de egenskaber, som finder sted i tingene, som et resultat af deres handling.

Det vil sige, at al-Mu'tazilah begyndte diskussionen med;

Tanke 1: Allah (*Subhanahu wa Ta'aala*) er retfærdig
Derefter byggede de andre tanker på denne oprindelige præmis

Tanke 2: Allahs ﷻ retfærdighed har ingen mening, hvis mennesket ikke har fri vilje i sine handlinger
Derefter citerede de *Ayaat* fra Qur'anen, som omtaler Allahs ﷻ Attributter og Allahs ﷻ Handlinger, som tilsyneladende ”støttede” deres holdning

Fejltagelsen i dette er her:

De begyndte diskussionen med en præmis, som ligger udenfor sanserne, dvs. det er udenfor menneskets forståelse; mennesket kan ikke opfatte, hvordan Allah ﷻ er retfærdig, da dette kun er noget, Han kan se for Sig; vi kan aldrig forestille os dette. At bygge flere tanker på dette, ville resultere i en tvivlsom tanke, som ikke sømmer sig for den islamiske *'Aqidah*. Det vil sige, at de begyndte at diskutere det, som er utilgængeligt via sanserne, og ligestillede det usete med mennesket, dvs. de ligestillede Allahs Attributter med menneskets handlinger. Og det var en stor fejltagelse.

De gav altså intellektet frie tøjler til at granske sager, som for mennesket er umuligt at bedømme.

Al-Jabriyah

I denne atmosfære, som blev skabt af al-Mu'tazilah, så opstod der en anden gruppe, som blev kendt som al-Jabriyah. De havde holdningen, at mennesket bliver tvunget til at udføre handlinger; mennesket har ingen fri vilje, og ingen magt til at indlede handlinger. Mennesket er med andre ord ligesom en fjer i vinden, eller ligesom en træstamme, der flyder på vandet.

De sagde, at hvis mennesket skaber sine egne handlinger, så omfatter Allahs ﷻ magt ikke alting, dvs. mennesket er en partner sammen med Allah ﷻ i skabelsen af ting i denne verden. Hvis det er et faktum, at Allahs ﷻ magt skaber ting, så har mennesket per definition intet at gøre med skabelsen af handlingerne; hverken delvist eller i helhed.

Al-Jabriyah fastholdte, at Allah ﷻ er skaberen af menneskets handlinger, og individet vil udføre handlingen i overensstemmelse med Allahs ﷻ vilje. Al-Jabriyah mente, at mennesket ikke er andet end

en modtager, som tvinges af Allah ﷻ, ligesom ethvert objekt, til at udføre handlinger, uden nogen vilje eller indflydelse. De bragte *Ayaat* fra Qur'anen for at støtte deres holdninger, såsom:

﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾

"Sandelig! Du vejleder ikke den du kan lide, men Allah vejleder den Han vil." [Al-Saffat 28:56]

﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾

"Og Allah skabte jer, og jeres værk." [Al-Saffat 37:96]

Det vil sige, at al-Jabriyah begyndte diskussionen med;

Tanke 1: Allahs ﷻ magt, vilje og evne til at skabe

Derefter byggede de flere tanke på denne præmis

Tanke 2: Hvis mennesket skaber handlinger - så er Allah ikke almægtig

- Hvis mennesket skaber handlinger, så sker det ifølge menneskets vilje og ikke Allahs

- Hvis mennesket skaber handlinger, så har Allah en partner i evnen til at skabe

Derfor konkluderede de, at mennesket ikke har en fri vilje.

Fejltagelsen er her:

De begyndte diskussionen med tanker, som ligger udenfor sansernes rækkevidde. De forlod diskussionen om det sanseligt tilgængelige, og begyndte at diskutere det sanseligt utilgængelige, dvs. mennesket kan ikke opfatte Allahs magt, Allahs vilje, og evnen til at skabe, som Allah har - mennesket har ikke nogen af disse evner, og kan ikke forestille sig hvordan det er/forstå disse evner, kun Allah ﷻ har viden om dem. Men vi bekræfter erkendelsen af dem, fordi Allah ﷻ fortæller os om dem gennem en absolut beviskilde - Qur'anen. Så hvis mennesket byggede flere tanker på disse tanker, ville det afføde tvivlsomme tanker, som ikke sømmer sig for den islamiske *'Aqidah*.

De begyndte altså at diskutere den sanseligt utilgængelige, og ligestillede derfor det usete med mennesket, dvs. de ligestillede Allahs ﷻ Attributter med menneskets handlinger. Og det var en stor vildfarelse.

De gav altså intellektet frie tøjler til at granske sager, som mennesket ikke er i stand til at bedømme. Begge grupper begyndte diskussionen med Allahs ﷻ Attributter/handlinger; noget som ligger udenfor sansernes rækkevidde, og som ikke er egnet til at bygge absolutte tanker på.

De indså ikke forstandens begrænsninger.

De brugte logikken, hvor den ikke kan bruges, dvs. logik, som ikke er baseret på en sanset realitet.

Ahlu-Sunnahs Holdning til al-Qada wal-Qadar

Ahlu-Sunnah har en kompromisløsning imellem al-Mu'tazilah og al-Jabriyah, fordi de ikke accepterer de andre holdningers ekstreme synspunkter, og de forsøgte at bringe holdningerne sammen i en syntese (sammenfatning).

De sagde, at alle menneskets handlinger sker med Allahs ﷻ vilje. Hvis Allah ﷻ ønsker noget, så behøver Han ﷻ blot at sige, *"Bliv til, og det bliver til."* [Al-Baqarah 2:117]

De påstod, at Allah ﷻ har skænket enhver skabning bestemte egenskaber, såsom godt og ondt, og disse egenskaber indebærer belønning og straf. Menneskets handlinger er derfor resultatet af skæbnen. Hvad angår de syndige og de vantro, så argumenterede de for, at Allah ﷻ ønsker at synderne skal være syndige, og at de vantro skal være vantro, ikke tvungende, men grundet deres valg. Allah ﷻ vidste, at de på grund af deres valg, ville blive syndere og vantro.

De adskilte sig fra al-Jabriyah, fordi de mente, at mennesket har fri vilje, men at Allah ﷻ skaber menneskets handlinger; for at forklare dette, så fremsatte de idéen om *Kasb Iktiyari*.

Det betyder stort set, at mennesket har fri vilje, men Allah ﷻ kender menneskets vilje og skaber derfor menneskets handlinger i realiteten. Så man har den frie vilje til at dreje til højre eller venstre, og hvis man beslutter sig for at dreje til venstre, så kender Allah ﷻ denne beslutning, og får personen til at dreje til venstre. Og man har den frie vilje til at forsøge at slå nogen, og hvis man beslutter sig for at slå personen, så er det Allah ﷻ, der skaber handlingen.

De brugte de samme beviser som al-Jabriyah for at argumentere for, at Allah ﷻ skaber menneskets handlinger. Nogle af de tekstuelle (*Naqlee* el. *Sam'ee*) beviser, som de brugte til at bevise idéen om *Kasb Iktiyari*, er:

﴿فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ﴾

"Lad den der vil erkende, erkende (budskabet), og lad den der vil benægte, benægte (budskabet)." [Al-Kahf 18:29]

﴿لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ﴾

"Den får hvad den har tilegnet sig (af godt), og den straffes for hvad den har tilegnet sig (af ondt)." [Al-Baqarah 2:286]

Deres konklusion er faktisk den samme som al-Jabriyahs, da de mener, at Allah ﷻ ved hvad mennesket vil gøre, før det gør det, og tvinger det til at handle, for at udføre hvad Han ﷻ ved, det vil gøre; derfor tvinger Han ﷻ det til at handle, selvom mennesket har fri vilje.

Fejltagelsen i dette er her:

De begyndte diskussionen med en præmis, som ligger udenfor sansernes rækkevidde, dvs. det ligger udenfor menneskets forståelse, dvs. mennesket kan ikke opfatte hvad Allah ﷻ ved, da dette kun er

noget, Han ﷻ kan vide; vi kan slet ikke forestille os det. Så at bygge flere tanker på dette, ville resultere i en tvivlsom tanke, som ikke sømmer sig for den islamiske *'Aqidah*. Det vil altså sige, at de begyndte at diskutere det sanseligt utilgængelige, og ligestillede derfor det usete med mennesket, dvs. de ligestillede Allahs viden med menneskets handlinger. Og det var en stor vildfarelse.

De gav altså intellektet frie tøjler til at granske sager, som er umulige for mennesket at opfatte. De indså ikke forstandens begrænsninger.

De brugte logikken, hvor logik ikke kan bruges, dvs. logik, som ikke er baseret på en sanset realitet. Derfor var de faktisk ligesom al-Mutakallimoon (Skolastikerne), fordi de tænkte på samme fejlagtige måde.

Den Korrekte Holdning

Grundlaget for diskussionen om al-Qada wal-Qadar er ikke **1)** menneskets handling i forhold til om det skabte handlingen eller om Allah ﷻ skabte den. Det er heller ikke **2)** Allahs ﷻ vilje i den forstand, at menneskets handling er betinget af Hans ﷻ vilje, således at den eksisterer med denne vilje, fordi Allahs ﷻ vilje er noget, vi ikke kan forstå. Kun Allah forstår dette fuldstændigt; dog bekræfter vi erkendelsen af den, men vi kan ikke begynde diskussionen på dette grundlag. Og det er heller ikke **3)** Allahs ﷻ viden i forhold til, at Han ﷻ ved, at mennesket vil udføre en given handling, fordi Allahs ﷻ viden er udenfor vores fatteevne; det er ikke en sanset realitet, men den stemmer overens med realiteten; derfor kan vi ikke begynde diskussionen på dette grundlag, men vi bekræfter erkendelsen af Allahs ﷻ viden, fordi den bliver nævnt i Qur'anen. Og til sidst, det er heller ikke, at **4)** denne handling fra mennesket er nedskrevet i Den Bevarede Tavle (*al-Lawh al-Mahfooz*), så han handler ifølge det som er nedskrevet; mennesket kan ikke sanse *al-Lawh al-Mahfooz*, og kan derfor ikke referere til den, når det beslutter sig for at udføre en handling eller ej.

Grundlaget for diskussionen er slet ikke nogle af disse ting. Diskussionsemnet, hvorpå spørgsmålet om al-Qada wal-Qadar er bygget, er dette: tvinges mennesket til at udføre en handling, god eller ond, eller har det et valg? Og har mennesket mulighed for at vælge at udføre sin handling, eller har det intet valg?

Når man diskuterer et emne, så må man indse, hvornår man kan kommentere, og hvordan man skal kommentere.

Hvis man gransker diskussionens spørgsmål, vil man se at spørgsmålet drejer sig om menneskets handlinger, dvs. en realitet, som mennesket kan sanse. Man vil også se, at dette ikke er omtalt tydeligt i Qur'anen, og derfor blev dette spørgsmål stillet af muslimer, ”Har mennesket fri vilje eller ingen vilje?”, og der var et stort postyr over det - fordi svaret ikke gives tydeligt. Fordi svaret ikke blev givet tydeligt, så forsøgte folk at tænke over det for at give et svar, men som udgangspunkt for diskussionen, så brugte de desværre beviser, som ligger udenfor sansernes rækkevidde, og frembragte ikke nogen absolutte tanker.

Da den diskuterede realitet (menneskets handlinger) er en realitet, som sanses af mennesket, så kan vi rationalisere svaret, dvs. vi kan tænke rationelt over svaret. Note: mange folk kalder al-Mu'tazilah for rationalister, men hvis man gransker deres tænkingsmåde, så indser man, at den overhovedet ikke er

rationel - den er logisk, og således vil de betegne enhver, der rationaliserer over dette emne, ligesom al-Mu'tazilah, når de selv er mere ligesom al-Mu'tazilah, fordi de vil indlede diskussionen med det sanseligt utilgængelige og bygge tanker derfra.

Der er ikke noget problem med menneskets bedømmelse af en sanselig realitet, f.eks. ”Er dette et æble?”, ”Kan grise flyve?”, ”Har mennesket en fri vilje?”, fordi disse spørgsmål ligger indenfor rammerne af menneskets forstand.

Forstanden har fire kriterier, som alle sammen skal være tilgængelige, så man kan komme med en rationel bedømmelse; de er følgende:

- 1) En sanselig realitet - direkte eller indirekte sanselig (eks. en sten vs. tyngdekraften)
- 2) En funktional hjerne med evne til at sammenkæde - den sindssyge kan ikke tænke klart
- 3) Fem sanser - dvs. syn, hørelse, lugt, smag og følelse
- 4) Tidligere oplysninger - eks. billedet af en løve og at det hedder en løve

-----

Derfor vil vi rationalisere (ganske legitimt) over menneskets handlinger, og vi vil ikke begynde med Allahs ﷻ Attributter. En person, som gransker menneskets handlinger, vil opdage, at det lever indenfor to sfærer: **1)** den ene sfære som vi dominerer, og det er den sfære, som ligger indenfor regionen af vores adfærd, og hvor vores handlinger finder sted med vores valg; **2)** den anden sfære dominerer os, og vi eksisterer indenfor dens domæne, og det der finder sted over os, sker uden vores valg, uanset om de oprinder fra os, eller indtræffer over os. De handlinger, som hører ind under sfæren, der dominerer os, har vi hverken noget valg i eller i deres eksistens. De kan inddeles i to typer: den første er dem som er pålagt af universets love. Den anden er de handlinger som ikke er direkte forbundet til universets love. Vi stilles ikke til regnskab for noget som ligger indenfor denne sfære, og dette klassificeres som skæbne (*Qada*) fra Allah ﷻ.

At universets love er fra Allah, er rimelig nemt at opfatte. Men at forstå hvordan de ting, der rammer os, og som ikke er forbundet til universets love, er *Qada* fra Allah ﷻ, kræver dybere tænkning.

De nemmeste eksempler på dette, er de ulykkelige begivenheder som finder sted, såsom at pådrage sig en sygdom, togulykker, eller at snuble og forstue sin ankel. Men området for denne sfære som dominerer os, er ikke begrænset til ulykker, men inkluderer også de ting vi har intention om, såsom at ankomme til en destination, bestå en eksamen eller etablere Khilafah. Det der er nødvendigt at forstå, er at vi kun kontrollerer vores handlinger, dvs. vores lemmer og intet andet end det. Når det handler om de nævnte eksempler, såsom at nå frem til en destination, bestå en eksamen eller etablere Khilafah, så kontrollerer vi kun vores handlinger, og vi forsøger derfor at opnå et formål; resultatet er absolut ikke indenfor vores kontrol, og involverer komplekse indbyrdes forhold imellem folk og materie; det inkluderer mange faktorer, som ikke kontrolleres af folk. Når man drager ud på en rejse, så forsøger man at nå frem til en destination, men det kan slå fejl på grund af mange faktorer, såsom at bilen bryder

sammen, eller en bilulykke på motorvejen - så vi har ikke absolut kontrol over, om vi vil ankomme til vores destination.

Vi forsøger at genetablere Khilafah, men hvor og hvornår vi etablerer den, er ikke i vores kontrol. Skønt der har været ublodige kupforsøg, så kontrollerer Da'wah bærerne ikke udkommet. De komplekse situationer skal studeres nøje for at finde ud af, hvilke aspekter der faktisk er *Qada*, og hvilke aspekter der er indenfor folks kontrol; det er farligt at generalisere, og betegne ting som *Qada*, uden at lave denne adskillelse.

Tag eksemplet med ægteskab; ofte betegner folk dette som *Qada*, men efter dybere granskning, så opdager vi, at der er elementer, som er i menneskets kontrol, og elementer som er udenfor dets kontrol. Om manden og kvinden mødte hinanden på gaden eller andetsteds, er ikke i deres kontrol, men så snart de har mødt hinanden, så er det deres beslutning om at blive gift eller ej, og det er ikke noget Allah ﷻ tvinger dem til. Men selv hvis de beslutter sig for at blive gift, om de er i stand til at fuldføre ægteskabet eller ej, er ikke i deres kontrol.

Hvis der er noget vi ikke kontrollerer, så hører det per definition ind under den anden sfære, og er derfor fra Allah ﷻ.

Hvis noget indtræffer over os, som vi ikke kontrollerer, såsom at vinde en pris, eller at snuble og brække et ben, så konkluderer vi, at dette er fra Allah ﷻ, men det ligger udenfor vores forstands rækkevidde at forstå, hvordan Allah ﷻ sørgede for, at dette ville ske for os. Det er udenfor vores fatteevne at diskutere, hvordan Allah gør noget, og sørger for at visse ting vil indtræffe over os, uden vores kontrol.

Hvad angår den sfære som mennesket dominerer, så er det den sfære, hvori det handler ifølge det system, det selv vælger, om end det er den guddommelige lov (dvs. *Shari'ah*), eller enhver anden, eks. den sekulære livsstil eller den kommunistiske livsstil. I denne sfære udføres handlingerne af mennesket eller indtræffer over ham med dets vilje. Eksempelvis, det går, spiser, drikker og rejser når som helst det vil, og det afholder sig ligeledes fra at gøre nogen af disse, når det vil; det brænder også med ild og skærer med en kniv, når det vælger at gøre det; og det tilfredsstiller instinktet for arten og overlevelse, og mavens sult, som det vil. Alt dette udfører det, eller afholder sig fra det, af egen vilje. Derfor stilles mennesket til regnskab for de handlinger, som finder sted indenfor denne sfære. Altså belønnes det for handlingen, som indeholder belønning, og straffes for den, hvis den indeholder straf. Disse handlinger har intet med *al-Qada* at gøre, eller vice versa. Fordi det er mennesket, der udførte dem af egen vilje og valg. Derfor hører de valgfrie handlinger ikke ind under emnet *al-Qada*.

Selvom vi er underlagt al-Qada wal-Qadar, så betyder det ikke, at vi bliver fatalistiske, og underkaster os hvad end der sker for os, da vi ikke har viden om det. Der er forskel på *'Aqidah* og en *Hukm Shar'i*, og i spørgsmålet om handlinger, så skal vi referere til de Shariamæssige regler, som Allah ﷻ har pålagt os, uanset om vi kontrollerer udkommet eller ej.

Eksempelvis erkender vi, at slutningen på *Ajal* (livets frist) er fra Allah ﷻ - men dette betyder ikke, at vi kan dræbe os selv, og derefter hævde, at vi ikke kan stilles til regnskab for det, fordi *Ajal* er fra Allah ﷻ; nej, denne holdning kan vi ikke have. Vi erkender, at *Ajal* er fra Allah ﷻ, fordi det er en del af vores

'*Aqidah*, og efter at have accepteret '*Aqidah*, så underkaster vi os til Allahs påbud og afholder os fra at begå selvmord.

Altså erkender vi Allah ﷻ, og følger derefter Hans påbud, og hvad end der sker for os efter det, som vi ikke kan kontrollere, så siger vi blot *Alhamdulillah* (dvs. enhver lovprisning tilkommer Allah), uanset om det virker godt eller ondt for os, fordi Allah ﷻ ved bedst.